

Miksi Amnesty ottaa kantaa seksityöhön?

Seksityöntekijät kokevat laajasti erilaisia ihmisoikeusloukkauksia ympäri maailmaa. Näitä ovat mm. väkivalta, häirintä, pakkohäädöt, kiristys ja yksityisyydenloukkaukset. Seksityöhön liittyy usein myös voimakasta stigmatisoitumista ja seksityöntekijät ovat moniperusteisen syrjinnän kohteena esimerkiksi sukupuolensa, sukupuoli-identiteetin, seksuaalisuuden tai etnisen taustansa takia. Tämä kaikki johtaa siihen, että seksityöntekijät joutuvat usein elämäänsä marginalisoituneena. Mielestämme valtioiden tulee tehdä enemmän suojellakseen seksityöntekijöitä ihmisoikeusloukkauksilta.

Nyt valmistunut kantamme sisältää linjaukset ja toimenpide-ehtouksia siitä, miten valtiot voivat näkemyksemme mukaan parhaiten turvata seksityöntekijöiden oikeudet ja suojella heitä väkivallalta, häirinnältä, syrjinnältä ja muilta ihmisoikeusloukkauksilta. Nämä sisältävät mm. toimia syrjintää vastaan, sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi, haitallisten stereotyyppien poistamiseksi sekä seksityöntekijöiden taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteuttamiseksi. Kenenkään ei tulisi joutua turvautumaan seksityöhön ainoana vaihtoehtona elättää itsensä. Lisäksi on varmistettava, että jokaisella seksityöntekijällä on todellinen mahdollisuus halutessaan irrottautua seksityöstä näin halutessaan. Näkemyksemme mukaan valtioiden tulee myös luopua lainsäädännöstä, joka tekee aikuisten välisestä, suostumukseen perustuvasta kaupallisesta seksistä rikollista ja varmistaa, että laki suojelee seksityöntekijöitä ihmisoikeusloukkauksilta.

Miksi käytätte termiä "seksityö" esimerkiksi prostituution sijaan?

Käytämme kyseistä sanaa viitatessamme aikuisten väliseen, suostumukseen perustuvaan kaupalliseen seksiin. Amnestyn tekemissä haastatteluissa ilmeni, että kaupallisten seksipalvelujen tarjoajat kokevat prostituutio/prostituoitu-sanana usein halventavana, ja suosivat itse Amnestyn käyttämää sanaa. Kantapaperissa todetaan, että ensisijaisesti tulisi aina kuitenkin käyttää sitä termiä, jota seksityöntekijät eri tilanteissa itse toivovat itsestään käytettävän.

Mikä ero on laillistamisella ja dekriminalisaatiolla?

Dekriminalisointi tarkoittaa niiden lakien purkamista, jotka kriminalisoivat eli tekevät rikoslain nojalla rangaistavaksi aikuisten välisen, suostumukseen perustuvan kaupallisen seksin. Näitä lakeja on kolmenlaisia: lainsäädäntö, joka tekee seksipalvelujen myynnistä rangaistavaa, lait, jotka tekevät seksityön organisoinnista rangaistavaa ja lait, jotka tekevät seksipalvelujen ostamisesta rangaistavaa. Jos kohteena on lapsi tai jos henkilöön kohdistuu pakottamista, hyväksikäyttöä tai väkivaltaa, toiminnan tulee edelleen olla rikolliseksi määriteltyä.

Dekriminalisaatio tarkoittaa siis askelta pois sääntelystä. Amnestyn kantapaperissa kehoitetaan valtioita puuttumaan myös muuhun sellaiseen lainsäädäntöön, jonka täytäntöönpano aiheuttaa seksityöntekijöihin kohdistuvia ihmisoikeusloukkauksia. Tällaisia lakeja voivat olla esimerkiksi irtolaisuuteen tai muuhun julkisella paikalla oleiluun liittyvä lainsäädäntö, joita käytetään muun muassa seksityöntekijöiden sakottamisen, pidättämisen tai paikalta poistamisen perusteena.

Laillistaminen eli legalisaatio taas tarkoittaa uudenlaisen, erityisesti seksityöhön liittyvän virallisen sääntelyn kehittämistä ja rakentamista, esimerkiksi lainsäädännöllä tai muin keinoin. Amnesty ei aja seksityön laillistamista. Amnesty ei kuitenkaan kategorisesti vastusta laillistamista sillä ehdolla, että kehitetty järjestelmä on seksityöntekijöiden ihmisoikeuksia kunnioittava ja edistävä.

Miksi seksityö tulee mielestänne dekriminallisoida?

Tavoittelemme parasta mahdollista seksityöntekijöiden oikeuksien suojelua eri keinoja käyttäen. Taustanalyysimme ja omien tutkimustemme perusteella näkemyksemme on, että aikuisten välisen, suostumukseen perustuvan kaupallisen seksin kriminalisoiminen aiheuttaa lukemattomia määriä ihmisoikeusloukkauksia ympäri maailmaa. Näitä ovat muun muassa seksityöntekijöihin kohdistuva, viranomaisten ja muiden henkilöiden harjoittama väkivalta, häirintä, pakkohäädöt, pakolliset HIV-testaukset, mielivaltaiset pidätykset ja tutkinnat. Esimerkiksi Papua-Uudessa-Guineassa tehdyssä selvityksessä 50 % seksityöntekijöistä oli raiskattu viimeisen puolen vuoden aikana. Norjassa seksityöntekijät joutuvat usein esimerkiksi pakkohäätöjen, poliisiseurannan ja erilaisten tutkintojen kohteeksi, vaikka itse seksin myyntiä ei Norjassa olekaan kriminalisoitu. Seksityön kriminalisointi vahvistaa myös seksityöhön liittyvää stigmaa ja vaikeuttaa seksityöntekijöiden mahdollisuutta raportoida viranomaisille heihin kohdistuneista rikoksista. Esimerkiksi Norjassa itseensä kohdistuneesta väkivallasta poliisille ilmoittaneita seksityöntekijöitä oli häädetty pois kotoaan tai karkotettu maasta. Tämä aiheuttaa epäluottamusta viranomaisia kohtaan.

Seksityön dekriminallisointi on Amnestyn kannan mukaan yksi tärkeä askel siihen suuntaan, että seksityöntekijöiden oikeudet turvattaisiin paremmin. Tämä tarkoittaa muun muassa parempaa pääsyä terveydenhuollon piiriin, matalampaa kynnystä ilmoittaa viranomaisille itseensä kohdistuvista rikoksista ja mahdollisuutta työskennellä yhdessä turvallisuuden takaamiseksi ilman pelkoa rangaistuksesta. Amnestyn tekemissä haastatteluissa suurin osa seksityön tekijöistä kannatti dekriminallisointia.

Seksityöhön päädytään usein epätasa-arvon ja syrjinnän seurauksena. Emme usko, että esimerkiksi seksityöhön ajautuneiden naisten asemaa parantaa se, että heidän vaihtoehtojen puutteessa tekemänsä työ kriminalisoidaan ja heidät asetetaan alttiiksi esimerkiksi poliisiväkivallalle.

Eikö seksityön dekriminallisointi tue ihmiskauppaa?

Ei ole olemassa luotettavaa näyttöä siitä, että dekriminallisointi lisäisi ihmiskauppaa. Päinvastoin seksityön kriminalisaatio voi vaikeuttaa ihmiskaupan vastaista toimintaa, sillä uhrin saattavat esimerkiksi olla haluttomia ottamaan poliisiin yhteyttä rangaistuksen pelossa. Useat kansainväliset järjestöt, jotka työskentelevät ihmiskauppaa vastaan (Freedom Network USA, the Global Alliance Against Traffic in Women ja La Strada International) näkevät, että dekriminallisointi tukee niiden työtä.

Amnestyn kanta on yksiselitteisesti se, että ihmiskauppa, hyväksikäyttö, riisto ja seksityöntekijöihin kohdistuva väkivalta ovat kaikki tuomittavia ja niiden tulee olla rangaistavia tekoja. Tämän tyyppisiä lakeja tulee edelleenkin vahvistaa, ei heikentää.

Ajatteko myös parituksen dekriminallisointia?

Kolmannet osapuolet, jotka hyväksikäyttävät tai riistävät seksityöntekijöitä, tulee jatkossakin saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Parituksen kieltoon tähtäävät lait ovat Amnestyn tutkimuksen mukaan kuitenkin usein haitallisia nimenomaan seksityötä tekeville, koska lait ovat liian monitulkintaisia. Monessa maassa esimerkiksi kahden seksityöntekijän yhteisasunto katsotaan ”bordelliksi”, jolloin nähdään toisen parittavan toista. Lisäksi esimerkiksi Norjassa tekemämme tutkimuksen mukaan seksityöntekijät joutuivat systemaattisesti pakkohäätöjen kohteeksi sellaisen parituslainsäädännön nojalla, joka tekee asunnon vuokraamisesta seksipalvelujen tarjoamiseen rangaistavaa. Kannatamme siis sellaisen parituslainsäädännön purkamista,

joka johtaa seksityöntekijöiden oikeuksien loukkauksiin. Sen sijaan sellainen parituslainsäädäntö, joka suojelee seksityöntekijöitä ihmisoikeusloukkauksilta, on säilytettävä.

Miksi Amnesty ei tue pohjoismaista mallia, jossa seksin osto on kriminalisoitu mutta myyminen ei?

Vaikka seksin myyminen ei olisikaan rangaistavaa, seksin ostamisen ja seksityön organisoinnin rangaistavaksi tekeminen saattaa lisätä seksityöhön liittyvää riskiä ja heikentää seksityöntekijöiden turvallisuutta. Vaikka seksityön tekemistä ei pohjoismaisessa mallissa ole suoraan kriminalisoitu, esimerkiksi asunnon vuokraaminen tähän tarkoitukseen on. Esimerkiksi Amnesty'n Norjassa tekemän tutkimuksen mukaan tämä johtaa systemaattisesti pakkohäätöihin, seksityöntekijöiden turvallisuuden heikentymiseen ja saattaa heidät alttiiksi hyväksikäytölle. Seksityöntekijöillä oli vaikeuksia löytää asuntoa, koska vuokranantajat pelkäsivät rangaistusta parituksesta.

Seksin oston kieltävät lait taas johtavat useiden tutkimusten mukaan siihen, että seksityöntekijät joutuvat suojelemaan asiakkaitaan poliiseilta ja tinkimään omasta turvallisuudestaan esimerkiksi menemällä asiakkaidensa asuntoihin. Norjassa tekemämme tutkimuksen mukaan seksityöntekijät joutuivat usein myös jatkuvan seurannan kohteeksi poliisin yrittäessä paljastaa ja sakottaa seksin ostajia.

Kantamme tarkoitus ei ole suojella seksin ostajia, vaan turvata seksityöntekijöiden oikeuksien toteutuminen.

Millaisia ongelmia Amnesty näkee Suomen lainsäädännössä? Mitä asioita ajatte muutettavaksi?

On selvää, että Suomen lainsäädäntöä tulee tarkastella seksityöntekijöiden ihmisoikeuksien parantamiseksi. Ulkomaalaislain mukaan pelkkä epäily seksin myynnistä riittää EU:n ulkopuolelta tulevan henkilön käännätykseen maasta. Tämän takia väkivaltaa kokenut seksityöntekijä ei ehkä käännätyksen pelossa uskalla tehdä ilmoitusta poliisille ja ihmiskaupan uhri saatetaan suojelun sijaan käännätyttää maasta. Esimerkiksi tammikuun 2011 ja huhtikuun 2013 välisenä aikana tämän lainkohdan perusteella Suomesta poistettiin 131 henkilöä (Niemi & Aaltonen 2013). Amnesty on ajanut monien muiden tahojen – kuten kansallisen ihmisoikeusraportoijan – tavoin kyseisen pykälän poistoa lainsäädännöstä jo pitkään.

Seksin myynnin ja oston julkisella paikalla kieltävää järjestyslakia on myös syytä tarkastella kriittisesti. Pykälän nojalla annetuista sakoista suurin osa on kohdistunut seksityöntekijöihin.

Nykyistä parituslainsäädäntöä tulisi myös arvioida kriittisesti. Mikäli lainsäädännössä on elementtejä, jotka heikentävät seksityöntekijöiden turvallisuutta tai muuten vaarantavat heidän ihmisoikeuksiensa toteutumisen, ne on purettava.

Miten Amnesty'n linjaus on muodostunut?

Kansainvälisellä tasolla on tehty laajat tutkimukset Argentiinassa, Hong Kongissa, Norjassa ja Papua-Uudessa-Guineassa. Lisäksi on analysoitu muiden tekemää tutkimusaineistoa sekä haastateltu laajasti eri organisaatioita ja ihmisiä, ml. 200 seksityöntekijää. Työ kesti noin kolme vuotta. Kansainvälisistä järjestöistä konsultoimme mm. seuraavia: WHO, YK:n AIDS-ohjelmaa (UN AIDS), YK:n oikeutta terveyteen tarkasteleva erityisraportoija sekä muita YK:n järjestöjä.

Myös Suomen osastossa on kuultu jäsenistöä, yhteistyökumppaneita, viranomaisia ja seksityöntekijöitä.

Myös muut Amnesty'n osastot ympäri maailmaa ovat konsultoineet eri ryhmiä. Amnesty'n kanta on muodostunut järjestömme demokraattisen prosessin tuloksena.